

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΝΕΟΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ (*)

Υπό κ. Σ. ΑΓΑΠΗΤΙΔΗ

Αί πολιτικά και οικονομικά εξελίξεις εις διαφόρους χώρας, όπου ήσαν έγκατεστημένοι Έλληνες, ήνάγκασαν πολλούς έξ αυτών να καταφύγουν εις τόν τόπον τής καταγωγής των. Η γειτονία, έξ άλλου, τής Ελλάδος προς χώρας εις τας οποίας έσημειώθησαν ριζικά πολιτειακά μεταβολαί συνετέλεσεν εις τήν Έλευσιν και άλλογενών, αντιτιθεμένων προς τò έπικρατήσαν εις τήν πατρίδα των καθεστώς.

Τò μέγα προσφυγικόν πρόβλημα του μεσοπολέμου, με τας τεραστίαις δημογραφικάς, κοινωνικάς και οικονομικάς του συνεπειάς αντιμετώπισθη εις ίκανοποιητικόν βαθμόν ήδη προ τής κηρύξεως του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Μόλις όμως έπετεύχθη να μεταβληθῆ τò προσφυγικόν τουτο στοιχείον από παθητικόν εις ένεργητικόν δια τήν οικονομίαν, σειρά όλη νέων αντίξοστών ανέκυψε με τήν ανάμιξιν τής Ελλάδος εις τόν πόλεμον (1940—41), τήν κατοχήν τής Χώρας υπό ξένων στρατευμάτων (1941—1944), τας έσωτερικάς πολεμικάς περιπετείας (1944—1949), τούς σεισμούς (1953—1955) και τò νέον προσφυγικόν ρεύμα.

Η προσφυγή ήμεδαπών και άλλοδαπών εις τήν Ελλάδα ήρχισεν ήδη από τò 1941 και συνεχίσθη έκτοτε αδιακόπως μέχρι σήμερα. Οί προσφεύγοντες εις τήν Χώραν δύνανται να διακριθούν εις διαφόρους κατηγορίας.

α) Έξ απόψεως καταγωγής, οί νέοι πρόσφυγες διακρίνονται εις άλλογενείς και όμογενείς. Άλλ' ένός οί άλλογενείς είναι πάντοτε άλλοδαποι ύπήκοοι, εκ τών όμογενών άλλοι μεν είναι Έλληνες ύπήκοοι και άλλοι ξένοι η άβεβαίας ίθαγενείας, ως συμβαίνει με τούς πρόσφυγας εκ Ρουμανίας και Ρωσίας.

β) Έξ απόψεως συμπεριφοράς του Έλληνικού Κράτους προς τούς προσφυγόντας εις τήν Χώραν, τουτο άλλους μεν θεωρεί ως πράγματι πρόσφυγας, εις άλλους δε δέν προσδίδει τήν ιδιότητα ταύτην, καθόσον τούς αντιμετώπιζει είτε ως μεταβατικώς διαμένοντας έν Ελλάδα (π.χ. Βορειοηπειρώται έξ Αλβανίας και Κωνσταντινουπολίται εκ Τουρκίας) η ως κανονικώς επαναπατρισθέντας άποδήμους (π.χ. Έλληνες έξ Αιγύπτου).

Έκτός τών άνωτέρω κατηγοριών, κατά τήν μεταπολεμικήν περίοδον ένεφανίσθη και άλλη κατηγορία προσώπων μετακινήθέντων βιαίως εκ τών έστιών των, οί έσωτερικοί πρόσφυγες. Ουτοι έγκατέλειψαν τούς τόπους τής μονίμου εγκαταστάσεώς των και κατέφυγον εις τα «κέντρα άσφαλείας» προς

(*) Ανακοίνωσις εις τήν 10ην Γενικήν Συνέλευσιν τής Διεθνούς Ένώσεως δια τήν μελέτην των προσφυγικών προβλημάτων (Weggis, Έλβετίας, Σεπτέμβριος 1960).

ἀποφυγήν τῶν ἀμέσων συνεπειῶν τοῦ ἀνταρτοπολέμου τῶν ἐτῶν 1946-1949. Ὁ ἀριθμὸς τούτων ἀνῆλθεν εἰς 700.000 περίπου ἄτομα, τελικῶς ἐπαναπατρι-σθέντα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς ἐστίαις των. Μολονότι ἐδόθη καὶ εἰς τούτους ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ πρόσφυγος, δὲν δυνάμεθα νὰ τοὺς θεωρήσωμεν ὡς τοιού-τους ὑπὸ τὴν διεθνή νομικὴν ἔννοιαν, καθ' ἣν προϋποτίθεται μετακίνησις ἐκ μιᾶς χώρας εἰς ἄλλην.

Ἀποχωριζομένων, κατὰ τὰ ἄνω, τῶν ἐσωτερικῶν προφύγων καὶ τῶν ὁμογενῶν ἐξ Αἰγύπτου, Τουρκίας καὶ Ἀλβανίας—οἱ τελευταῖοι ἀνέρχονται εἰς 5.500—οἱ ἀπομένοντες διακρίνονται εἰς τοὺς Ἑλληνας ὑπηκόους καὶ τοὺς ξένους ἢ ἀβεβαίας ὑπηκοότητος. Οἱ πρῶτοι, ὑπολογιζόμενοι εἰς 1.000 καὶ πλέον, τελοῦν ὑπὸ τὴν μέριμναν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἣτις διαθέτει κουνύλια ἐκ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἢ ἐφαρμόζει εἰδικὰ προγράμματα ἐνισχυό-μενα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Οὕτω, ἐξεπονήθησαν τοιαῦτα προγράμματα διὰ τὴν περιθαλψιν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν ἐκ Κίνας, Βουλγαρίας καὶ Πολωνίας προσ-φύγων—ἐλλήνων ὑπηκόων. Οἱ ἀλλοδαπῆς ἢ ἀβεβαίας ἰθαγενείας πρόσφυγες ὑπάγονται εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ διὰ τοὺς πρόσφυ-γας μετὰ τὴν ἀκόλουθον ἀνάλυσιν.

Π Ι Ν Α Ξ

Συνολικὸς ἀριθμὸς εὐρισκομένων ἐν Ἑλλάδι προσφύγων ὑπαγο-μένων εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ Η. Ε. κατὰ τὴν 1 Μαΐου 1959

Α' ΥΠΑΓΟΜΕΝΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΥΠΑΤΟΥ ΑΡΜΟΣΤΟΥ	Οἰκογ.	*Ἄτομα
1. Ἐκ Ρουμανίας (ἐλληνικῆς ἐθνικότητος)	1.976	4.940
2. Ἐκ Ρωσίας (ἐλληνικῆς ἐθνικότητος)	547	1.750
3. Ἀρμένιοι	3.250	7.350
4. Λευκορρῶσσοι	255	810
5. Ἀσσύριοι	57	210
6. Ἀλλοδαποὶ (ἀλβανοὶ, βούλγαροι, τσέχοι, οὐγγροὶ κλπ.)	514	658
Σύνολον	6.599	15.718
Β' ΕΞΑΙΡΟΥΜΕΝΟΙ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ		
1. Μὴ ὑπαγόμενοι εἰς μόνιμον ἐν Ἑλλάδι ἀποκατάστασιν (ἀλλοδαποὶ πρὸς μετανάστευσιν καὶ ἄλλας λύσεις).	514	658
2. Μὴ ὑπαγόμενοι εἰς ἀποκατάστασιν (ὡς ἐνισχυθέντες ὑπὸ USEP, λόγῳ εἰσοδήματος κλπ.)	2.212	4.732
Σύνολον	2.726	5.390
Γ' ΥΠΟΛΟΙΠΟΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΝ (Α-Β)	3.873	10.328
Δ' ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΙΝ :		
1. Ἐμπίπτοντες εἰς προγράμματα μονίμων, λύσεων (PS) (GRE)	3.142	8.470
δι' ἀστικήν ἀποκατάστασιν	352	1.328
2. Ὁμοίως δι' ἀγροτικὴν ἀποκατάστασιν	379	530
3. Ἐμπίπτοντες εἰς προγράμματα δυσκόλων περιπτώσεων (DC/GRE)	3.873	10.328
Σύνολον	3.873	10.328

Τὸ σύνολον τῶν ξένης ἰθαγενείας προσφύγων καὶ μεγάλη μερὶς τῶν ἑλληνικῆς ἐθνικότητος ἀλλ' ἀβεβαίας ὑπηκοότητος ἐγκατεστάθησαν ἀρχικῶς εἰς εἰδικῶς συσταθέντα «Κέντρα Προσφύγων», ὅπου τοὺς ἐχορηγοῦντο τὰ μέσα στοιχειώδους διαβιώσεως. Τὰ Κέντρα ταῦτα βαθμιαίως διελύθησαν ἐντὸς τῶν τελευταίων τριῶν ἐτῶν. Ἐννοεῖται, ὅτι μέγας ἀριθμὸς ὁμογενῶν προσφύγων διέμεινεν εἰς διάφορα οἰκήματα, πολλακίς μὴ ἐξασφαλίζοντα καλοὺς ὄρους στεγάσεως.

Μὲ τὴν ἐξαιρέσιν ὠρισμένων κατηγοριῶν καὶ δὴ τῶν ἐχόντων ἐπαρκῆ μέσα διὰ τὴν στοιχειώδη διαβίωσιν, οἱ λοιποὶ τυγχάνουν ἀφ' ἐνὸς περιθάλψεως (διατροφῆς, στεγάσεως, ἱατρικῆς καὶ φαρμακευτικῆς ἀντιλήψεως κλπ) καὶ ἀφ' ἑτέρου μερίμνης πρὸς μόνιμον στεγαστικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν ἢ πρὸς μετανάστευσιν.

Ἡ Ἑλλάς ὑπέγραψε (1952) καὶ ἐκύρωσε (1959) τὴν διεθνή σύμβασιν περὶ τοῦ καθεστώτος τῶν Προσφύγων. Τὰ ἀναφερόμενα εἰς αὐτοὺς προγράμματα ὀριστικῆς ἀποκαταστάσεως βασιζονται εἰς διμερεῖς συμφωνίας συναπτομένας μεταξὺ τοῦ Ἑλληνος Ὑπουργοῦ Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν διὰ τοὺς πρόσφυγας. Τὰ προγράμματα ταῦτα ἤρχισαν ἐφαρμοζόμενα ἀπὸ τοῦ 1955. Ὑπερσειακῶς ὑπεύθυνος εἶναι ἡ εἰδικὴ Ὑπηρεσία Παρακολουθήσεως Ἐφαρμογῆς Προγραμμάτων (1) (ΥΠΕΠ), ὑπαγομένη ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν Ὑπουργὸν Κοινωνικῆς Προνοίας καὶ συγκεντρῶνουσα τὴν ὅλην ἐκτελεστικὴν ἀρμοδιότητα ἀπὸ τοῦ 1958. Τὰς κατευθύνσεις παρέχει τὸ Συντονιστικὸν Συμβούλιον, τελοῦν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Γεν. Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας. Αἱ ἐκδοθεῖσαι κατὰ καιροὺς πράξεις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου πρὸς ρύθμισιν προσφυγικῶν ζητημάτων ἐπεκυρώθησαν διὰ τοῦ νόμου 3955 τοῦ 1959. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἡ ὑποδοχὴ καὶ ἡ προσωρινὴ περίθαλψις καὶ στέγασις ἐντὸς Κέντρων-Καταυλισμῶν ἀνήκει εἰς τὴν Διεύθυνσιν Παλινοστήσεως τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργείου, ὃ δὲ χαρακτηρισμὸς τῶν δικαιούχων ὡς προσφύγων καὶ ἡ προεπιλογή πρὸς ἀποκατάστασιν ἀποτελοῦν ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ ἐν Ἑλλάδι Γραφείου τοῦ Ὑπάτου Ἀρμοστοῦ.

Ἡ μερίμνα ἢ λαμβανομένη ὑπὲρ τῶν νέων προσφύγων εἶναι εὐρυτέρα ἐκείνης ἢ ὅποια ἐλήφθη ὑπὲρ τῶν παλαιῶν. Ἐνῶ διὰ τοὺς παλαιούς πρόσφυγας ἡ κυρία φροντίς ἐνετοπιζέτο εἰς τὴν στέγασιν τῶν ἀστῶν προσφύγων καὶ τὴν παραχώρησιν γαιῶν πρὸς τοὺς ἀγρότας, σήμερον τὸ βᾶρος δίδεται εἰς τὴν μονιμωτέραν ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν. Τομεῖς τῆς παρεχομένης προστασίας ὑπὲρ τῶν νέων προσφύγων εἶναι ἡ μετανάστευσις, ἡ ἀστικὴ ἀποκατάστασις, ἡ ἀγροτικὴ τοιαύτη, ἡ ἐκπαίδευσις κλπ. Κατωτέρω προβαίνομεν εἰς σύντομον ἀνάλυσιν τῆς ἐπιδειχθείσης μερίμνης κατὰ τομεῖς.

1) Ἐσχάτως διὰ τοῦ Ὄργανισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας (β.δ. 682/14 —10—1960) ἡ Ὑπηρεσία αὕτη ἐνετάχθη εἰς τὴν Διεύθυνσιν Ἀποκαταστάσεως Νέων Προσφύγων ἢ Διεύθυνσιν Δ6.

1. Μετανάστευσις

Ἡ μετακίνησις πρὸς ξένας χώρας διὰ μόνιμον ἐγκατάστασιν ἐκρίθη ὡς ἡ πλέον συμφέρουσα λύσις διὰ τοὺς νέους πρόσφυγας καὶ δὴ διὰ τοὺς ἀλλογενεῖς. Ὡς βασικὴ αἰτιολογία προβάλλεται ἡ ἀδυναμία ἐντάξεως εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν προσθέτων ἐργατικῶν χειρῶν, δεδομένων τῶν ἐπαγγελματικῶν προσόντων τῶν περισσοτέρων προσφύγων (πληθωρικὰ ἐπαγγέλματα) καὶ τῆς εὐρείας ὑποαπασχολήσεως τοῦ γηγενοῦς ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ. Εἰδικώτερον ὡς πρὸς τοὺς ἀλλοδαποὺς πρόσφυγας, προστίθεται τὸ ἐπιχείρημα τῆς διαφορᾶς τοῦ τρόπου ζωῆς ὡς καὶ οἱ ψυχολογικὰ παράγοντες.

Ἡδη ἡ Διεθνὴς Ὀργάνωσις Προσφύγων (I.R.O.), παραλλήλως πρὸς τὴν περιθαλψίν τὴν ὁποίαν παρείχεν εἰς τοὺς προστατευομένους τῆς, ἐπεμελήθη τῆς μεταναστεύσεως πολλῶν προσφύγων. Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς μεταναστῶν προσφύγων, μετακινήθεντων ἐνεργείαις τῆς Δ.Ο.Π., ὑπερέβη τὰς 3.000 ἄτομα μέχρι τοῦ 1952, ὅποτε διελύθη ὁ διεθνὴς οὗτος Ὀργανισμὸς.

Ἀνάλογος δρᾶσις ἀνεπτύχθη διὰ τοῦ ἀμερικανικοῦ προγράμματος φυγάδων USEP (United States Escapes Programme), τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Διακυβερνητικῆς Ἐπιτροπῆς Μεταναστεύσεων ἐξ Εὐρώπης (CIME).

Διὰ τῶν πιστώσεων τοῦ USEP ἐπιζητεῖται νὰ βελτιωθοῦν οἱ ὄροι διατροφῆς, κατοικίας, ἐπαγγελματικῆς καταρτίσεως καὶ γλωσσομαθείας ἀριθμοῦ τινος ἀλλοδαπῶν κυρίως προσφύγων ἐν ὧσι μεταναστεύσεώς των εἰς ὑπερπόντιους χώρας. Τὸ Οἰκουμενικὸν Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν μεριμνᾷ διὰ τὴν ἀτομικὴν μετανάστευσιν προσφύγων, τῶν ὁποίων εἶναι δυσχερῆς ἡ ἐνταξις εἰς τὰ προγράμματα ὁμαδικῆς μεταναστεύσεως. Ἡ ΔΕΜΕ ἰδιαίτερώς ἐπιμελεῖται τῆς προετοιμασίας καὶ τῆς μετακινήσεως προσφύγων μεταναστῶν. Ἀπὸ τοῦ 1952, ὅποτε διελύθη ἡ Δ.Ο.Π., μέχρι τέλους τοῦ 1959 μετηνάστευσαν, μερίμνη τῆς ΔΕΜΕ καὶ μετὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ USEP καὶ τοῦ Ο.Σ.Ε., 7.864 πρόσφυγες.

Ἡ προσπάθεια πρὸς διευκόλυσιν τῆς μεταναστεύσεως καὶ ἄλλων προσφύγων, καὶ δὴ ἀλλοδαπῶν, συνεχίζεται καὶ ἐλπίζεται ὅτι θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀμβλυσίν τοῦ προβλήματος.

Πλὴν τῆς μεταναστεύσεως προσφύγων πρὸς μόνιμον ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν εἰς τρίτας χώρας, μετεκινήθησαν πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ δὴ πρὸς τὰς Σκανδιναυικὰς χώρας καὶ τὴν Ἑλβετίαν, ἵνα τύχουν εἰδικῆς περιθάλψεως καὶ προστασίας πολλὰ ἄτομα—ἢ καὶ ὀλόκληροι οἰκογένειαι—λόγω παθήσεων, σωματικῶν ἢ ψυχικῶν, καὶ ἀδυναμίας πρὸς ἀσκήσιν ἐπαγγέλματος.

2. Ἀστικὴ ἀποκατάστασις

Ἡ ἀστικὴ ἀποκατάστασις περιλαμβάνει τὴν στέγασιν καὶ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν εἰς ἀστικὰς περιοχάς.

α) Στέγασις

Τὸ στεγαστικὸν πρόγραμμα ἀστῶν προσφύγων ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξα-

σφάλισιν κατοικίας εις 1.132 οικογενείας περιλαμβανούσας 3.500 περίπου άτομα. Πρὸς τοῦτο οἰκοδομοῦνται πρωτίστως πολυκατοικίαι μὲν μέγαν ἀριθμὸν διαμερισμάτων. Ἀγοράζονται ὁμῶς καὶ ἔτοιμα μεμονωμένα οἰκήματα. Ἡ κατανομή τῶν διαμερισμάτων—ἐξ 1 ἕως 4 δωματίων ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν—ἐνεργεῖται διὰ κληρώσεως.

Μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1960 εἶχεν ἀποπερατωθῆ ἡ κατασκευὴ 20 πολυκατοικιῶν εἰς τὰς περιοχὰς Ἀθηνῶν (12 εἰς Καρέαν τοῦ Δήμου Βύρωνος), Πειραιῶς (Ἁγίον Διονύσιον καὶ Καλλιπόλιον), Θεσσαλονίκην καὶ Ἰωάννινα. Αἱ πολυκατοικίαι αὗται, ἐξασφαλίζουσαι καλὰς συνθήκας στεγάσεως, περιλαμβάνουν 634 διαμερίσματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἤδη παρεχωρήθησαν τὰ 593 εἰς ἴσους ἀριθμὸν οικογενείας, στεγασθεῖσας εἰς αὐτά. Ἐπὶ πλέον, ἠγοράσθησαν 28 ἑτοίμοι κατοικίαι ὅπου ἐγκατεστάθη ἀντίστοιχος ἀριθμὸς οικογενειῶν. Οὕτω τὸ σύνολον τῶν μέχρι τῆς 30—6—1960 στεγασθειῶν οικογενειῶν ἀνῆλθεν εἰς 621.

Εἰς τὴν Καρέαν, τῆς περιοχῆς Πρωτευούσης, ὅπου ἐστεγάσθη ἡ μεγαλύτερα μερὶς τῶν ἀστικῶς ἀποκατασταθέντων προσφύγων (359 οικογένειαι), διεμορφώθη νέα συγχρονισμένη συνοικία, ἀνηγέρθη δὲ μὲ τὴν ἐνίσχυσιν ὀργανώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ «Συνοικιακὸν Κέντρον», τὸ ὁποῖον προορίζεται ὡς τόπος ψυχαγωγίας, παιδικῆς χαρᾶς, μορφωτικῶν ἐκδηλώσεων, ἀκόμη δὲ καὶ βιοτεχνικῆς ἐπιδόσεως.

Διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ προγράμματος, ἀπομένουν νὰ στεγασθοῦν 470 οικογένειαι, ἐξ ὧν αἱ 345 προβλέπεται ὅτι θὰ ἀποκτήσουν κατοικίαν μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1961. Σημειωτέον, ὅτι πρὸς ταχύτεραν ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως ἐφαρμόζεται παραλλήλως καὶ πρόγραμμα αὐτοστεγάσεως 70 οικογενειῶν, κατὰ τὸ ὁποῖον κατασκευάζονται αἱ κατοικίαι ὑπὸ τῶν ἐνδιαφερομένων, παρεχομένων εἰς αὐτοὺς τῶν βασικῶν ὑλικῶν.

Ἡ δαπάνη διὰ τὰς οἰκοδομὰς εἰς ἀστικὰς περιοχὰς προσήγγισε μέχρι τέλους τοῦ 1959 τὰ 45 ἑκατ. δραχμῶν, καλύψασα σχεδὸν τὸ 60% τοῦ συνόλου τῶν διατεθέντων κεφαλαίων (75 ἑκατ.).

β) Ἐπαγγελματικὴ ἀποκατάστασις

Ἡ μέριμνα διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν εἰς ἀστικὰς περιοχὰς ἐκδηλοῦται πρὸς διαφόρους κατευθύνσεις, καὶ κυρίως:

α) Τὴν τοποθέτησιν ἀνειδικεῦτων ἀτόμων εἰς βιομηχανίας ἢ βιοτεχνίας. Πρὸς ὑποκίνησιν τῶν ἐργοδοτῶν ἵνα προσλάβουν πρόσφυγας ὡς μισθωτοὺς προσφέρονται δάνεια εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ὑπὸ εὐμενεῖς ὅρους καὶ συγκεκριμένως 15.000 δρχ. δι' ἕκαστον προσλαμβανόμενον πρόσωπον. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς προσπάθειας ταύτης ὑπῆρξαν λίαν περιωρισμένα, ἀφοῦ μέχρι τῶν μέσων τοῦ 1960 εἶχον τοποθετηθῆ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης μόνον 27 άτομα (ποσὸν δανείων 405.000 δραχμαί) (1).

1) Πρὸς πρόκλησιν μεγαλύτερου ἐνδιαφέροντος ἐκ μέρους τῶν ἐργοδοτῶν, ἀπεφασίσθη ἡ παροχὴ τῶν δανείων ὑπὸ καλλιτέρου ὅρου (χαμηλὸς τόκος καὶ ἕναρξίς ἐξοφλήσεως μετὰ τριετίαν).

ββ) Τὴν χορήγησιν τῶν ἀπαιτουμένων μέσων διὰ τὴν ἄσκησιν—ἢ τὴν βελτίωσιν τῶν συνθηκῶν ἀσκήσεως—βιοτεχνικοῦ ἐπαγγέλματος. Οὕτω, ἰδρύθησαν ἢ ἐνίσχυθησαν: ραφεῖα, ξυλουργεῖα, ἐπιπλοποιεῖα, ὑποδηματοποιεῖα, ἐργαστήρια ἠλεκτρολογικὰ καὶ ὑδραυλικὰ ὡς καὶ ἐπισκευῆς ποδηλάτων, φωτογραφεῖα, ἀλιευτικαὶ μονάδες κλπ.

γγ) Τὴν ἴδρυσιν ἢ ἐνίσχυσιν καταστημάτων πωλήσεως διαφόρων εἰδῶν, ὡς παντοπωλείων, κρεοπωλείων, καφενειῶν κλπ.

Μέχρι τοῦδε ἀντιμετωπίσθησαν ὀριστικῶς 127 περιπτώσεις τῶν δύο τελευταίων κατηγοριῶν (ββ καὶ γγ). Εἰδικῶς εἰς τὴν νέαν συνοικίαν «Καρέα» τῆς περιοχῆς Πρωτευούσης ἀνηγέρθησαν 28 καταστήματα καὶ ἐργαστήρια, ἐξ ὧν παρεχωρήθησαν ἤδη τὰ 17.

δδ) Τὴν παραχώρησιν ἐνὸς δωματίου, πέραν τῶν ἀναγκῶν στεγασεως τοῦ ἐνίσχυομένου, πρὸς ἐνοικίασιν καὶ ἀπόκτησιν εἰσοδήματος εἰς περιπτώσεις, καθ' ἃς ὑπάρχει ἀδυναμία ἀσκήσεως ἐπαγγέλματος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μεθόδων ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως, ἢ ὑπὸ στοιχ. ββ εἶναι ἢ πλέον ἐνδιαφέρουσα καὶ δὴ ὁσάκις πρόκειται περὶ ἐπαγγελμάτων μὴ κεκορημένων. Αἱ ἄλλαι μέθοδοι, ἐπιδεινώνουσαι κατὰ τὸ πλεῖστον τὸν παρασιτισμὸν τῆς οἰκονομίας, ἐφαρμόζονται λόγῳ τῶν ἰδιαίτερων ὑποκειμενικῶν συνθηκῶν τῶν προσφύγων.

3. Ἀγροτικὴ ἀποκατάστασις

Ἀξιόλογος εἶναι ἡ προσπάθεια διὰ τὴν ἔνταξιν ἱκανοῦ ἀριθμοῦ προσφυγικῶν οἰκογενειῶν εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν τῆς Χώρας, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐκ τῆς δημιουργίας πρωτογενοῦς εἰσοδήματος. Ἡ ἀγροτικὴ ὁμως ἀποκατάστασις προσκόπτει εἰς δύο δυσκολίας: τὴν δυσχέρειαν ἐξυμρέσεως καταλλήλων ἐκτάσεων, δεδομένης τῆς στενότητος τῶν καλλιεργησίμων ἐδαφῶν ἐν Ἑλλάδι, καὶ τὴν προτίμησιν τῶν περισσοτέρων προσφυγικῶν οἰκογενειῶν πρὸς τὴν ἀστικὴν ἀποκατάστασιν.

Ἡ ἀποκατάστασις εἰς ἀγροτικὰς περιοχὰς ἐνεργεῖται εἰς δύο κυρίως περιφέρειας, τοὺς νομοὺς Ἄρτης καὶ Πιερίας.

α) Ἀγροτικὸς οἰκισμὸς Βίγλας—Ἄρτης

Τὸ σχετικὸν πρόγραμμα προβλέπει τὴν ἀποκατάστασιν ἑκατὸν (100) οἰκογενειῶν. Ἐκ τούτων ἔχουν ἤδη ἀποκατασταθῆ στεγαστικῶς καὶ γεωργικῶς 84 οἰκογένειαι, περιλαμβάνουσαι 384 άτομα. Ἐκ τῶν ἀποκατασταθειῶν ὁμως οἰκογενειῶν, δώδεκα δὲν διαβιοῦν μονίμως ἐν τῇ περιοχῇ. Διὰ τὴν ὡς ἄνω ἀποκατάστασιν παρεχωρήθη ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου καλλιεργήσιμος ἔκτασις ἐκ 3.000 στρεμμάτων (30 στρέμματα κατὰ οἰκογένειαν), ὡς καὶ οἰκοπεδικὴ ἔκτασις ἐκ 300 στρεμμάτων, ὅπου ἐκτίσθησαν 100 ἀγροικίαι, μία δι' ἑκάστην οἰκογένειαν. Οὕτως ἐδημιουργήθη πρότυπον χωρίον, μὲ πολλὰς ἀνέσεις διὰ τοὺς κατοίκους του.

Εἰς τὰς ἀποκατασταθείσας οἰκογενεῖας ἐχορηγήθη ὁ ἀπαραίτητος οἰκια-

κὸς καὶ γεωργικὸς ἐξοπλισμὸς (οἰκοσκευὴ, γεωργικὰ ἔργαλεῖα, ζῶα, σπόροι κλπ.) ὡς καὶ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις. Ἐπὶ πλέον ἐξετελέσθησαν καὶ ἐκτελοῦνται κοινῶν ἐνδιαφέροντος ἔργα, ὡς ὁδοί, ἀποθήκαι, σταῦλοι. Προεβλέφθη μάλιστα καὶ ἡ ἀνέργεσις, διὰ τῆς κοινῆς τῶν κατοίκων τοῦ νέου οἰκισμοῦ προσπαθείας, ἐνὸς κτιρίου γενικωτέρου δι' αὐτοὺς ἐνδιαφέροντος, ὑπὸ τὸ ὄνομα «Κοινοτική Ἑστία», διὰ τὸ ὅποιον διετέθησαν ὑπὲρ τὰς 850.000 δραχμῶν. Ἡ Κοινοτικὴ Ἑστία Βίγλας τίθεται ἤδη εἰς λειτουργίαν ἐπιμελεία καὶ δαπάναις τοῦ Ἰδρύματος «Βασιλικὴ Πρόνοια». Τὸ οἶκμα τοῦτο θέλει χρησιμοποιηθῆ διὰ μετασχολικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς οἰκοτεχνίας, ἀγροτικὰς ἐργασίας, διὰ ψυχαγωγίαν κλπ. Ἐξ ἄλλου, παρὰ τὴν Ἑστίαν ταύτην ἠγοράσθη κατάλληλον οἰκόπεδον, ὅπου ἀνεγείρεται σχολεῖον ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

Ἡ ὑπὸ ἀρίστας συνθήκας ἀγροτικὴ ἀποκατάστασις τῶν ὡς ἄνω οἰκογενειῶν συνήντησεν ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν σοβαρὰς ἀντιξοότητας (καταστροφαι ἐκ πλημμυρῶν κυρίως), αἱ ὁποῖαι προεκάλεσαν αἰσθητὴν μείωσιν τοῦ προσδοκωμένου εἰσοδήματος καὶ ἀπεθάρρυναν τοὺς ἐκεῖ ἐγκατασταθέντας, συντελοῦσης καὶ τῆς ἐλλείψεως, εἰς τοὺς περισσοτέρους, ἀγροτικῆς συνειδήσεως. Πρὸς ἀποσόβησιν νέων ζημιῶν ἐκτελοῦνται συντόμως τὰ ἀπαραίτητα ἀποστραγγιστικὰ καὶ ἀντιπλημμυρικὰ ἔργα, ἐνῶ παραλλήλως προβλέπεται ἡ χορήγησις χρηματικῶν βοηθημάτων εἰς τοὺς πληγέντας. Ἀξιόλογος ἐν προκειμένῳ εἶναι ἡ τεχνικὴ συνδρομὴ τοῦ διατεθέντος ἐκ μέρους τοῦ Ὑπάρχου Ἀρμοστοῦ Ὀλλανδοῦ γεωπόνου κ. J. Akkerman, εἰδικευμένου εἰς τὴν ἀξιοποίησιν ἔδαφῶν ὡς τῆς ἐν λόγῳ περιοχῆς.

β) Ἀγροτικοὶ Οἰκισμοὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Νομοῦ Πιερίας

Τὸ σχετικὸν πρόγραμμα ἀποσκοπεῖ τὴν ἀποκατάστασιν εἰς τρεῖς οἰκισμοὺς 50 προσφυγικῶν οἰκογενειῶν ἐν συνόλῳ, εἰς ἐκτάσεις ἀποκτωμέναις διὰ παραχωρήσεως ἐκ μέρους τοῦ Κράτους ἢ δι' ἀγορᾶς ἀπὸ ιδιώτας. Ἡδη ἐπετεύχθη ἡ ἀποκατάστασις 32 οἰκογενειῶν περιλαμβανουσῶν 173 μέλη. Ἐξ αὐτῶν, 17 οἰκογένειαι ἀνήκουν εἰς Ἑλληνας ἐκ Ρωσίας, προσφυγόντας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τούτων ἡ ἀποκατάστασις ἐχρηματοδοτήθη ἐκ μέρους τῶν Η.Π.Α. βάσει τῆς συμβάσεως τῆς 28ης Ἰουνίου 1959.

Ἡ ἐκτασις τῆς βοήθειαις πρὸς ἀποκατάστασιν εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν χορηγηθεῖσαν εἰς τοὺς ἐγκατασταθέντας εἰς τὸν οἰκισμὸν Βίγλας — Ἄρτης. Ἀνεγείρονται δηλονότι ἀγροικίαι (ἐπὶ οἰκοπέδου 700-800μ² ἐκάστη), παραχωρεῖται ἔδαφικὴ ἐκτασις πρὸς καλλιέργειαν, ποικίλλουσα ἀναλόγως τῆς ποιότητος τῶν ἔδαφῶν καὶ χορηγεῖται ὁ ἀπαραίτητος οἰκιακὸς καὶ γεωργικὸς ἐξοπλισμὸς.

4. Ἄλλαι μορφαὶ μερίμνης

Πέραν τῆς φροντίδος διὰ τὴν περίθαλψιν ὑπὸ τὴν εὐρύτεραν ἔννοιαν, τὴν μόνιμον στέγασιν, τὴν ἀστικὴν καὶ τὴν ἀγροτικὴν ἀποκατάστασιν καὶ τὴν μετανάστευσιν, ἡ πρὸς τοὺς πρόσφυγας μέριμνα ἔχει καὶ ἄλλας ἐκδηλώσεις.

Μεταξύ τούτων προέχουν ἡ ἐνίσχυσις διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν νέων, ἡ περιθάλψις γερόντων καὶ ἡ εἰδικὴ ἀντιμετώπισις «δυσκόλων περιπτώσεων».

α) Ἐκπαίδευσις νέων

Ἡ βοήθεια προσφυγοπαίδων πρὸς παρακολούθησιν ἐπαγγελματικῶν σπουδῶν ἢ φοίτησιν εἰς Σχολὰς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως ἔθεωρήθη πρόσφορος τακτικὴ διὰ τὴν ἐπωφελεῖ ἔνταξιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομίαν κατὰ τὸ προσεχὲς μέλλον. Ἡ ἐνίσχυσις συνίσταται εἰς τὴν καταβολὴν τῶν διδάκτρων, ἐξετάστρων καὶ ὁδοιπορικῶν ἐξόδων καὶ εἰς τὴν παροχὴν στέγης, τροφῆς, ἐνδυμάτων, βιβλίων καὶ ὀργάνων.

Κατὰ τὴν ἐξαετίαν 1955 – 1960 ἔτυχον ἐνισχύσεως 378 ἄτομα δι' ἐπαγγελματικὴν καὶ τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ ἕτερα 259 διὰ σπουδὰς εἰς τὰ Πανεπιστήμια καὶ τὰ ἰσότιμα πρὸς αὐτὰ Ἰδρύματα Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως.

Εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν τομέα δύναται νὰ ὑπαχθῇ καὶ ἡ ἐντὸς τοῦ Συνοικιακοῦ Κέντρου τῆς Καρέας ἀναπτυσσομένη προσπάθεια ἐκμαθήσεως τεχνῶν καὶ ἐπαγγελμάτων δι' ἐπιτοπίου διδασκαλίας καὶ εἰδικώτερον ραπτικῆς, ἐπιπλοποιίας, κεραμοουργικῆς, ἀγγειοπλαστικῆς, ὑφαντικῆς, οἰκοκυρικῆς, κλπ. Εἰς τὴν προσπάθειαν ταύτην συνέβαλε καὶ ἡ Βασιλικὴ Πρόνοια δι' ἐκτάκτου εἰσφορᾶς.

β) Περιθάλψις γερόντων

Ἰκανὸς ἀριθμὸς προσφύγων, λόγω προχωρημένης ἡλικίας, ἐλλείψεως ἄλλων πόρων καὶ νεωτέρων οἰκογενειακῶν στελεχῶν εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἦτο δυνατόν νὰ στηριχθῇ ἢ συντήρησις των, δὲν συμπεριελήφθη, ὡς ἦτο φυσικόν, εἰς τὰ προγράμματα μονίμου αὐτοτελοῦς στεγασέως καὶ ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως. Ἡ ἀνάγκη ἰσοβίου περιθάλψεως τῶν ἀτόμων τῆς κατηγορίας ταύτης ὠδήγησεν εἰς τὴν ἴδρυσιν εἰδικῶν γηροκομείων.

Ἡ ἀρχὴ ἐγένετο μὲ τὸ Γηροκομεῖον Κολυμπίων Ρόδου, τὸ ὁποῖον ἀνηγέρθη τὸ 1952, ἐπιμελεῖα τῆς Ἐπιτροπῆς Βοηθείας Προσφύγων ἐν Ἑλλάδι μὲ κεφάλαια (40.000 δολλάρια) χορηγηθέντα ἐκ μέρους τῆς Διεθνoῦς Ὁργανώσεως Προσφύγων κατὰ τὴν διάλυσίν της. Ἐν συνεχείᾳ ἰδρύθησαν, τῇ συνδρομῇ τῆς Ὑπᾶτης Ἀρμοστείας τῶν Ἠνωμένων Ἐθνῶν διὰ τοὺς Πρόσφυγας, καὶ ἕτερα Γηροκομεῖα εἰς τὰς περιφερείας Ἀθηνῶν (Τράχωνες, Ἡλιούπολις), Πειραιῶς (Νίκαια), Κυκλάδων (Τῆνος) καὶ Θεσσαλονίκης.

γ) Δύσκολοι περιπτώσεις

Ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν «δύσκολοι περιπτώσεις», περιλαμβάνονται ὠρισμένα προβλήματα τῶν προσφύγων χρήζοντα εἰδικῆς ἀντιμετωπίσεως, δεδομένου ὅτι τὰ μνημονευθέντα προγράμματα στεγασέως, ἀποκαταστάσεως κλπ. καλύπτουν ἄτομα καὶ οἰκογενεῖας ὁμαλῆς καὶ ὁμοιομόρφου πως καταστάσεως.

Οὕτως ἐδέησε νὰ τύχουν, δι' ἀπ' εὐθείας φροντίδος τοῦ ἐν Ἑλλάδι Γραφείου τῆς Ὑπᾶτης Ἀρμοστείας, εἰδικῆς προστασίας ψυχοπαθεῖς πρόσφυγες

και υπερήλικες, οι οποίοι δεν έθεωρήθη σκόπιμον να εγκλεισθούν εις Γηροκομεία και άλλα "Ασυλα, υπό τους γενικούς όρους περιθάλψεως.

Εις την σχετικήν δαπάνην συμβάλλουν διάφοροι διεθνείς αγαθοεργοί 'Οργανώσεις. Το σύνολον των δυσκόλων τούτων περιπτώσεων αναβιβάζεται εις 500, έξ ων αντιμετωπίσθησαν ήδη σχεδόν αι ήμίσεις. 'Η πλέον συνήθης μορφή μερίμνης είναι η εισαγωγή εις 'Ιδρύματα, ως Ψυχιατρεία και Γηροκομεία, όπου ο τρόφιμος παραμένει ως άτομον αυτοσυντηρούμενον, βάσει τής παρεχομένης προσωπικής ένισχύσεως, μη υπαγόμενον εις τους κανόνas τής ομάδικής περιθάλψεως. Συνεστήθη μάλιστα και ειδικός Οίκος Εύγηρίας εις 'Ηλιούπολιν - εις την περιοχήν τής Πρωτευούσης - όπου εισήχθησαν 134 πρόσφυγες τής κατηγορίας ταύτης, έξ ων οι 60 είναι Έλληνες εκ Ρωσίας και Ρουμανίας και οι 74 'Αρμένιοι.

5. Οικονομικά στοιχεία τής αποκαταστάσεως

Αί δαπάναι διά την αποκατάστασιν των νεοπροσφύγων καλύπτονται διά πόρων πηγαζόντων εκ δύο πλευρών, τής ελληνικής και τής διεθνούς.

'Από ελληνικής πλευράς χορηγοῦνται άφ' ενός κονδύλια εις μετρητά εκ του προϋπολογισμού Δημοσίων Έπενδύσεων και άφ' ετέρου άλλα παροχαί άποτιμώμεναι εις χρήμα. Τοιαῦται είναι η παραχώρησις γεωργικών εκτάσεων και οικοπέδων, αι φορολογικαι άπαλλαγαι, ποικίλαι υπηρεσίαι κ.λ.π.

'Από διεθνούς πλευράς, πλην των χορηγήσεων των 'Ηνωμένων Έθνών, συμβάλλουν διάφοροι οργανώσεις του έξωτερικού, των οποίων αι ένισχύσεις εμφανίζονται άθροιστικώς.

Μέχρι τέλους 'Ιουνίου 1960, τα διατεθέντα κεφάλαια αναλύονται κατά προέλευσιν ως ακόλουθως :

	δραχμαί	%
1. Διεθνείς πόροι	115.130.000	52,2
2. Έλληνικοί πόροι	105.177.000	47,8
α) εκ του προϋπολογισμού δημοσίων έπενδύσεων	55.903.000	25,4
β) άποτιμήσεις λοιπών παροχών	49.274.000	22,4

'Η διάθεσις κονδυλίων διά τους πρόσφυγας ήκολούθησεν άνιοῦσαν πορείαν από του 1955, όποτε ήρχισαν εφαρμoζόμενα τα προγράμματα. Κατά τους τελευταίους δεκαοκτώ μήνας (1959 και Ιον ήμισυ του 1960) έδαπανήθησαν τα 65% του συνόλου των διατεθέντων κεφαλαίων, ένω καθ' όλην την προηγουμένη τετραετία (1955-1958) τα 35%.

Οι όροι, υπό τους οποίους παρέχεται η στεγαστική, η επαγγελματική και η άγροτική αποκατάστασις είναι οι εξής :

Οι στεγαστικώς μόνον αποκαθιστάμενοι άστοι πρόσφυγες αναλαμβάνουν την υποχρέωσιν να έξοφλήσουν τα 55% τής γενομένης υπέρ αυτών δαπάνης

έντος 20 ἐτῶν. Ἡ περίοδος τῶν 20 ἐτῶν ἀρχίζει 2 1/2 ἔτη μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς τὰς κατοικίας. Οἱ στεγαστικῶς καὶ ἐπαγγελματικῶς ἀποκαθιστάμενοι εἰς ἀστικάς περιοχάς ἔχουν ὑποχρέωσιν νὰ ἐξοφλήσουν ἐντὸς 20ετίας τὰ 50% τῆς δαπάνης. Ἡ χρεωλυτικὴ ἐξόφλησις ἀρχίζει καὶ ἐδῶ 2 1/2 ἔτη μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν. Οἱ ἀγροτικῶς ἀποκαθιστάμενοι ἐπιβαρύνονται μόνον μὲ τὸ 40% τῆς δαπάνης, ἐξοφλοῦν δὲ τὸ χρέος των μετὰ τριετίαν ἀπὸ τῆς ἀποκαταστάσεως.

Πέραν τοῦ τμήματος τοῦ δαπανηθέντος κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνουν νὰ ἐξοφλήσουν, ἐπιβαρύνονται μὲ ποσοστὸν 2% διὰ τὰς δαπάνας εἰσπράξεως καὶ τὰ ἐν γένει ἐξοδα, δὲν θεωρεῖται δηλαδὴ ἡ ἐπιβάρυνσις αὐτὴ ὡς τόκος.

Αἱ παροχαὶ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων, τὴν περίθαλψιν τῶν γερόντων καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν δυσκόλων περιπτώσεων εἶναι ἐντελῶς δωρεάν. Οἱ ὑπαγόμενοι δηλαδὴ εἰς τὰς μορφὰς αὐτὰς τῆς μερίμνης δὲν καθίστανται ὀφειλέται οὐδὲ μέρους τῶν δαπανηθέντων ὑπὲρ αὐτῶν.